

КИСЕЛИЦЯ Оксана

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0001-8910-3820>
 e-mail: o.kyselytsia@chnu.edu.ua

БОГДАНИЮК Антоніна

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<http://orcid.org/0000-0001-8485-9987>
 e-mail: a.bohdanyuk@chnu.edu.ua

ШТЕФЮК Іван

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-0390-5422>
 e-mail: i.shtefyuk@chnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ПРОФЕСІЙНА РИТОРИКА»

У сучасному розумінні поняття «компетентність» розглядається як здатність або готовність до застосування набутих знань, умінь і навичок у реальній діяльності. Ключовими компонентами компетентності є предметні та оперативні знання, вміння та навички, а також впевненість у діяльності й відповідальність за її результати.

У світовій освітній практиці поняття компетентності виступає ж як центральне поняття, яке поєднує в собі інтелектуальну та практичну складову освіти.

Серед знань та практичного досвіду, що формуються в процесі досягнення особою певного рівня компетентності, можна виділити навички самоосвіти, критичного мислення, самостійної роботи, самоорганізації та самоконтролю, роботи в команді, уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів вирішення, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, знаходити, формулювати та вирішувати проблеми.

Даний текст описує важливі аспекти формування професійної компетентності викладачів у вищій освіті, зокрема в контексті вивчення освітньої компоненти «Професійна риторика». Компетентність розглядається як центральне поняття, що включає в себе інтелектуальну та практичну складову освіти, а також визначає зміст освіти, який формується у результаті. Цей підхід до формування компетентності викладачів допомагає підготувати їх до ефективного виконання своїх професійних обов'язків у різноманітних умовах, зокрема в контексті вивчення освітньої компоненти «Професійна риторика», де потрібні спеціальні комунікативні навички, адже комунікативні запиту демократичного суспільства та розвивальні цілі освіти вимагають відповідної уваги до розвитку комунікативних навичок студентів. Педагогічна риторика, яка зосереджена на формуванні здатності мислити, впливати на інших та аргументувати власні думки, є ключовою в цьому процесі.

Ключові слова: викладач, фахівець, майбутній викладач, професійна компетентність, заклад вищої освіти, освітня компонента, професійна риторика.

<http://doi.org/10.31891/pcs.2024.1.38>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Впровадження компетентнісного підходу в освіті, що спрямоване на формування комунікативної особистості, є одним із ключових напрямів сучасних реформ у загальноосвітніх та закладах вищої освіти. Цей підхід передбачає не лише накопичення знань, але й розвиток навичок і умінь, які дозволяють студентам володіти ефективним комунікативним мовленням.

Сучасні вимоги до професійної освіти в Україні, а також потреби суспільства в

риторичних умінь у сучасних спеціалістів, змусили звернути увагу на розвиток комунікативних навичок у майбутніх фахівців. Володіння переконливим мовленням та здатність ефективно спілкуватися є не лише важливими особистісними якостями, але й необхідними компетенціями для успішної професійної діяльності.

Для майбутніх викладачів ЗВО особливо важливим є розвиток комунікативних навичок, оскільки вони є ключовими у їхній професійній діяльності. Вміння чітко висловлювати свої думки, аргументувати їх,

ефективно спілкуватися зі студентами, колегами є основою успішного педагога.

Таким чином, впровадження компетентнісного підходу в освіті сприяє не лише підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців, але і формуванню комунікативної особистості, яка здатна ефективно спілкуватися та досягати успіху у сучасному суспільстві.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження риторичних знань, умінь і навичок, а також формування риторичної компетентності педагогів є актуальною темою для багатьох вчених. Зазначені дослідники, такі як С. Абрамович [1], Г. Бондаренко [2], Н. Волкова [3], Н. Голуб [4], І. Дроздова [5], А. Капська [6], О. Киселиця [7], К. Климова [8], Н. Котілова [9], А. Курінна [10], І. Маріонда [11], Л. Мацько [12], В. Нищета [13], А. Нікітіна [14], Г. Палиця [15], О. Кучерук [16], Ю. Пінчук [17], Т. Пічугіна [18], О. Горошкіна, С. Караман, З. Бакум [19], Г. Сагач [20], О. Семенов [21], Т. Космеда [22] та інші, вивчають різні аспекти цієї проблеми.

Вони підкреслюють, що риторична компетентність педагога є важливою для його успішної діяльності в педагогічній сфері, а також в соціально-культурному житті. Учені вважають, що для досягнення цієї компетентності необхідно розвивати різні структурні компоненти риторичної компетентності.

Ці компоненти включають мотиваційний аспект (мотивація педагога до розвитку риторичних навичок), когнітивний аспект (розуміння та усвідомлення риторичних стратегій та технік), мовленнєво-поведінковий аспект (здатність ефективно використовувати мовленнєві засоби), мовно-естетичний аспект (уміння естетично висловлювати свої думки), емоційно-вольовий аспект (контроль емоцій та воля впливати на аудиторію), морально-ціннісний аспект (етичні аспекти використання риторичних засобів) та рефлексійний аспект (уміння аналізувати та вдосконалювати власні риторичні вміння).

Ці дослідники вказують на необхідність комплексного підходу до формування риторичної компетентності педагогів, що передбачає розвиток всіх цих аспектів у

взаємозв'язку з метою покращення комунікативних навичок та ефективності професійної діяльності [19, с. 51].

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Недостатня увага до розвитку риторичної культури серед педагогів у минулому столітті призвела до недоліків у педагогічному дискурсі та професійній діяльності освітніх працівників. Вирішення цієї проблеми реалізовується введенням курсу педагогічної риторики у ЗВО, зокрема для магістрантів – майбутніх викладачів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, а також у систему післядипломної підготовки вчителів та в програму самопідготовки освітян.

Важливо розглянути аспекти цієї ситуації: узагальнення причин (з'ясування факторів, що призвели до недостатньої уваги до розвитку риторичної культури серед педагогів; зміни в підходах до навчання; відмінності у культурному контексті тощо); важливість риторичної культури (обґрунтувати, чому саме розвиток риторичної культури є ключовим елементом успішної педагогічної діяльності); запровадження курсу педагогічної риторики (розробка навчальних програм, підготовка викладачів, створення методичних матеріалів тощо); співпраця з практиками, врахування думки та досвіду практикуючих педагогів при розробці курсу педагогічної риторики, їхніх знань та вражень від реальної педагогічної практики; стимулювання самопідготовки (рекомендації щодо літератури, онлайн-курсів, тренінгів та інших ресурсів).

Враховуючи ці аспекти, запровадження курсу професійної риторики та сприяння самопідготовці освітян у цій галузі може стати важливим кроком у підвищенні професійного рівня педагогів та покращенні якості педагогічної діяльності.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є визначення особливостей та обґрунтування умов формування професійної компетентності студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти при вивченні освітньої компоненти «Професійна риторика».

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Формування професійної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти в галузі професійної риторики включає ряд ключових аспектів, які допоможуть студентам розвинути необхідні навички та вміння для успішної викладацької діяльності. Освітня компонента «Професійна риторика» важлива для викладачів, оскільки вона сприяє розвитку навичок громадського виступу, ведення дискусій, аргументації думок та впливу на аудиторію.

Так, для здобувачів другого рівня вищої освіти галузі знань «Освіта/Педагогіка» програма обов'язкової компоненти «Професійна риторика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів спеціальності 014 «Середня освіта» спеціалізації «Фізична культура». Програма передбачає міждисциплінарні зв'язки з українською мовою, педагогікою, психологією, логікою, філософією та складається із змістових модулів: 1. Риторика як предмет. Закони і жанри риторики; 2. Практичні аспекти риторики.

Метою викладання освітньої компоненти є удосконалення словесної діяльності, вміння застосувати знання у професійній діяльності, а основними завданнями – опрацювання теорії ораторського мистецтва; вивчення видів ораторського мистецтва, законів і жанрів; ознайомлення із критеріями культури мови, різновидами невербальної комунікації, ораторськими вміннями і навичками у контексті професійної діяльності.

Формування професійної компетентності магістрантів здійснюється через вироблення знань про:

- сутність та особливості основ риторики;
- особливості міжособистісного спілкування;
- критерії культури мови;
- закони і жанри риторики;
- практичні аспекти риторики;
- вимоги до вживання риторичного слова;
- методику та етапи підготовки промови;
- риторичні комунікативні ситуації у спортивній сфері;
- ораторські прийоми у літературній мові;
- загальні вимоги до усного спілкування;

– мовленнєвий етикет українського народу тощо.

Вміння передбачають:

1. Сформувані власні ораторські вміння та навички.
2. Оволодіти риторичними навичками оратора.
3. Удосконалити ораторські вміння та навички у контексті професійної діяльності.
4. Оволодіти основами техніки мовлення.
5. Фахово спілкуватися, послуговуватися набутими знаннями у повсякденному житті.
6. Оволодіти нормами української літературної вимови.

3-поміж можливих напрямів формування професійної компетентності майбутнього педагога виокремлюємо:

1. Теоретичне навчання – вивчення основних теоретичних аспектів професійної риторики, включаючи різні підходи до аналізу мовлення, прийоми аргументації, техніки переконування, зокрема:

– підходи до аналізу мовлення: риторичний аналіз (дослідження мовлення з точки зору його ефективності та впливу на аудиторію, включаючи використання структури, стилістичних прийомів та риторичних фігур); дискурсивний аналіз (вивчення мовленнєвих практик у контексті соціально-культурного середовища та їх вплив на конструкцію смислу та ідентичності);

– прийоми аргументації: логічні аргументи (використання логічних операцій та принципів для побудови переконливих аргументів); емоційна аргументація (залучення емоцій для створення емоційного зв'язку з аудиторією та підсилення впливу аргументів); етична аргументація (використання моральних та етичних принципів для підтримки аргументів);

– техніки переконування: апеляція до авторитету (використання авторитетних джерел або експертів для підтвердження аргументів); апеляція до емоцій (спрямування на емоційні переживання аудиторії для створення позитивного або негативного ставлення до теми); логічне обґрунтування (використання логічних заключень та доказів для підтримки аргументів).

Розуміння цих понять та їх використання у практиці допоможе майбутнім викладачам ефективно структурувати свої виступи та досягати більшої переконливості у

спілкуванні з аудиторією.

2. Проведення практичних занять, де студенти мають можливість виступати перед аудиторією з публічними виступами, дискусіями, презентаціями тощо, є важливим етапом у формуванні їхніх навичок професійної риторики та комунікації. Ці практичні заняття допомагають магістрантам вдосконалювати свої навички в ораторському мистецтві та ефективній взаємодії з аудиторією. Пропонуємо можливі формати цих практичних занять:

- публічні виступи: студентам пропонуються виступити перед аудиторією з підготовленим монологом на вибрану тему або з доповіддю про обрану проблему;

- дискусії: організація дискусійних груп, де студенти обговорюють різні погляди на питання або проблему, виражають свої думки та аргументують свої позиції;

- презентації: студентам надається можливість підготувати та презентувати свої проекти, дослідження або ідеї перед аудиторією;

- рольові ігри: організація ситуацій, де студенти грають ролі у вигляді ведучого, учасників дискусії, експертів тощо;

- тренінги з публічного виступу: проведення тренінгів та майстер-класів з розвитку навичок публічного виступу, де студенти відпрацьовують елементи ефективного мовлення, жестикуляції, використання голосу тощо.

Ці практичні заняття допомагають студентам отримати практичний досвід та навички у веденні публічних виступів, що дуже важливо для їхньої майбутньої викладацької діяльності та професійного розвитку.

3. Розбір та аналіз відеоматеріалів з виступами відомих ораторів, що є ефективним методом навчання професійної риторики.

Цей підхід дозволяє студентам вивчати та аналізувати прийоми та техніки, які успішно використовуються відомими ораторами для залучення уваги аудиторії, підсилення впливу та досягнення своїх цілей. Застосовуємо наступні кроки для проведення такого аналізу:

- вибір відеоматеріал (студентам пропонується обрати відео з виступом відомого оратора, який їм цікавий або відомий своєю майстерністю в публічних

виступах);

- перегляд відео (студентам пропонується розпочати з перегляду відео в цілому, без переривань та спробувати відчутти загальну атмосферу й емоційне звучання виступу);

- аналіз мовлення та мовної майстерності: спостереження за мовними прийомами та майстерністю оратора, такими як вживання виразного мовлення, варіація голосу, швидкість та ритм мовлення;

- аналіз жестикуляції та невербальної комунікації: спостереження за рухами тіла, жестикуляцією та виразом обличчя оратора. Вони також можуть бути важливими для ефективного спілкування з аудиторією;

- аналіз структури та організації виступу: дослідження, як оратор структурує свій виступ, включаючи введення, розвиток і завершення ідеї; спостереження за логікою та послідовністю його думок;

- аналіз використання аргументації та переконувальних технік: студентам пропонується визначити, як оратор використовує аргументацію та прийоми переконання для підтримки своїх думок та залучення аудиторії до своєї точки зору;

- обговорення з аудиторією: після аналізу відеоматеріалу, здійснюється обговорення зі студентами, де вони можуть обмінюватися враженнями та висловлювати свої думки про ефективність виступу оратора та застосовані прийоми.

Цей аналіз допоможе студентам краще розуміти та вдосконалювати свої навички в професійній риториці, використовуючи прийоми та техніки, що успішно використовуються відомими ораторами.

4. Розвиток критичного мислення.

Використання методів критичного аналізу мовлення, оцінки ефективності виступів та обґрунтування власної позиції є важливими компонентами в навчанні професійної риторики. Ці методи допомагають студентам розвивати критичне мислення, аналізувати та оцінювати якість мовлення та виступів, а також виражати свою власну позицію щодо різних аспектів публічного спілкування. Застосовувані підходи до цих методів:

- критичний аналіз мовлення: аналіз структури мовлення (дослідити, як оратор організує свій виступ: чи є у нього введення, основна частина, висновки? Як вони пов'язані між собою?); аналіз мовного засобу

(спостереження за мовними прийомами, які використовує оратор (метафори, аналогії, перекази тощо) та їх вплив на аудиторію); аналіз аргументації (визначити, які аргументи використовуються оратором та як вони підтримують його тези);

– оцінка ефективності виступів: оцінка емоційного впливу (спостереження за реакцією аудиторії на виступ, визначення, які елементи викликають емоції та реакції); оцінка чіткості та зрозумілості (визначення, наскільки чітко та зрозуміло оратор висловлює свої думки та ідеї); оцінка ефективності аргументації (аналіз того, наскільки переконливо та обґрунтовано оратор викладає свої аргументи);

– обґрунтування власної позиції: висловлення власної думки (вираження своєї позиції щодо якості та ефективності виступу, аргументації, мовного засобу тощо); аргументація власної позиції (пояснення, чому ви прийшли до такого висновку, наведення аргументів, що підтримують вашу позицію); критичне мислення (аналіз та обґрунтування своїх висновків з позиції критичного мислення та аргументації).

Ці методи дозволяють студентам активно залучатися до процесу навчання, розвивати аналітичні та комунікативні навички, а також виражати свою власну позицію у публічних дискусіях та дебатах.

5. Технології комунікації.

Ознайомлення з сучасними технологіями комунікації та їх впливом на викладання та виступи є важливим аспектом підготовки майбутніх викладачів та професійних ораторів. Сучасні технології надають можливості для покращення якості комунікації, розширення аудиторії та збільшення ефективності виступів. Пропонуємо окремі з найбільш важливих сучасних технологій комунікації та їх вплив:

– відеоконференції та онлайн-платформи (платформи для відеоконференцій, такі як Zoom, Skype, а також онлайн-курси та вебінари дозволяють викладачам здійснювати віртуальні виступи та викладання для аудиторій у будь-якій частині світу);

– соціальні медіа та стрімінгові платформи (платформи, такі як YouTube, Facebook Live, Instagram, дозволяють ораторам та викладачам ділитися своїми виступами та лекціями з великою аудиторією та взаємодіяти з нею у реальному часі);

– інтерактивні технології (використання інтерактивних дошок, веб-камер, мультимедійних презентацій та інших інтерактивних технологій дозволяє створювати залучаючі та захоплюючі виступи, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу студентами);

– віртуальна реальність (VR) (використання VR-технологій дозволяє створювати іммерсивні навчальні середовища, де студенти можуть відчувати себе в реальних ситуаціях та навіть практикувати публічні виступи у віртуальному середовищі);

– аналіз даних та штучний інтелект (використання аналітики даних та AI-технологій дозволяє аналізувати реакцію аудиторії на виступи, розуміти їхні потреби та впливати на них у більш ефективний спосіб).

Впровадження цих технологій в навчання та публічні виступи дозволяє покращити залучення студентів, розширити географію аудиторії, зробити виступи більш цікавими та захоплюючими, а також забезпечити більш ефективне навчання та спілкування. Важливою частиною підготовки майбутніх викладачів та ораторів є освоєння цих технологій та їхнє використання для досягнення максимальної ефективності в комунікації та викладанні.

6. Самостійна робота.

Самостійна робота студентів у виконанні практичних завдань, спрямованих на покращення їхніх навичок професійної риторики, є важливим етапом навчання. Ці завдання можуть бути спрямовані на розвиток різних аспектів комунікації та публічного виступу.

Практичні завдання, які можна доручити студентам для покращення їхніх навичок професійної риторики:

1) Підготовка та виконання власного виступу. Студентам пропонується:

– підготовка власного виступу на обрану тему;

– створення структурованої презентації та написання тексту виступу;

– організація сесії виступів, де кожен студент виступає перед групою та отримує обґрунтований зворотній зв'язок.

2) Проведення дебатів:

– розподілі студентів на команди та надання їм теми для обговорення;

– пропонується кожній команді підготуватися до дебатів, досліджуючи та

аргументуючи свою позицію;

- проведення дебатів перед групою студентів з подальшим обговоренням результатів.

3) Критичний аналіз виступів:

- надання студентам відео-матеріалів з виступами відомих ораторів або з власних виступів;

- проведення студентами аналізів цих виступів, зосереджуючись на мовному засобі, структурі, аргументації та ефективності.

4) Практичні вправи на покращення навичок мовлення:

- організація різноманітних вправ для покращення публічного мовлення, такі як тренування виразності голосу, пауз, акцентів тощо;

- використання ігор та рольових вправ, щоб допомогти студентам відчувати себе комфортно під час виступів перед аудиторією.

5) Написання та демонстрація есе, монологів або драматичних вистав:

- надання студентам можливість підготувати та виконати есе, монолог або роль у драматичній виставі на вибрану тему;

- обговорення їхніх виступів та здійснення конструктивного зворотного зв'язку.

Такі практичні завдання допомагають студентам розвинути свої навички професійної риторики та вдосконалити їхню здатність ефективно спілкуватися й виступати перед аудиторією, а також формувати компетенції, необхідні для ефективного викладання та успішних виступів у майбутній викладацькій діяльності.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

У контексті сучасного освітнього середовища, де акцент робиться на розвитку критичного мислення, спроможності до аналізу і рефлексії, професійна (педагогічна) риторика стає важливим інструментом. Вона допомагає студентам не лише розуміти інформацію, а й вміло спілкуватися, висловлювати свої думки та аргументувати їх.

Освіта повинна надавати можливості майбутнім педагогам ЗВО розвивати навички ефективного мовленнєвого взаємодії в різних соціокультурних контекстах. Це включає вміння висловлювати свої ідеї з розумінням аудиторії, використанням виразних засобів мови, та розвинення навичок слухання і сприйняття інших точок зору.

Навчання риторики студентів педагогічних ЗВО може бути ефективним за умови дотримання ряду важливих умов, які включають: дотримання принципу наступності й перспективності «школа – ЗВО – самоосвіта», забезпечення системної, послідовної та поступової побудови навчального процесу, починаючи з основ у школі, продовжуючи в ЗВО і підтримуючи через самоосвіту; особистісно-орієнтований зміст освіти, врахування індивідуальних потреб, інтересів та здібностей кожного студента під час організації освітнього процесу; урахування фахової специфіки, особливостей педагогічної діяльності та специфіки роботи вчителя під час формування змісту навчальних програм з риторики; орієнтація навчального процесу на потреби студента, створення таких умов, що дозволяють студентам активно залучатися до навчання та розвивати свої навички відповідно до власних потреб та цілей; врахування важливості розвитку моральних та ціннісних аспектів освіти під час навчання риторики; упровадження інтерактивних форм і методів навчання в поєднанні з традиційними, використання різноманітних методів та підходів до навчання, які враховують різні стилі навчання студентів; забезпечення можливостей для самостійної роботи, досліджень та розвитку особистості студента; забезпечення наявності викладачів з високим рівнем фахової підготовки та досвіду у навчанні риторики.

Дотримання цих умов сприятиме ефективному навчанню риторики студентів педагогічних спеціальностей та підвищенню якості їхньої професійної діяльності.

Отже, педагогічна риторика, яка базується на ідеях формування особистості, яка мислить та вміє ефективно комунікувати, є актуальною і важливою в сучасній освіті.

Література

1. Абрамович, С. Д. (2001). Риторика : [навч. посіб.]. Львів : Світ. 240 с.
2. Бондаренко, Г. Л. (2012). Історія педагогічної риторики : [навч. посіб.]. Київ : Персонал. 276 с.
3. Волкова, Н. В. (2006). Професійно-педагогічна комунікація : [навч. посіб.]. Київ : Академія, 256 с.
4. Голуб, Н. Б. (2008). Риторика у вищій школі : [монографія]. Черкаси : Брама-Україна. 400 с.
5. Дроздова, І. П. (2015). Формування українськомовної риторичної компетентності майбутніх викладачів нефілологічних дисциплін. *Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в україномовному просторі* : [зб. наук. праць (за мат-ми Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р.)] ; за ред. проф. К. Я. Климової. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 43–49.
6. Капська, А. Й. (1997). Педагогіка живого слова : [навч.-метод. посіб.]. Київ : ІЗМН. 140 с.
7. Киселиця, О. М. (2013). Формування фахової компетентності магістрантів спеціальностей «Фітнес і рекреація» та «Фізичне виховання» при вивченні дисципліни «Лекторська майстерність». *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. пр. : Педагогіка та психологія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т. Вип. 643. С. 68-73.
8. Климова, К. Я. (2015). Лекційне красномовство у підготовці майбутніх учителів-риторів до професійної діяльності. *Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в україномовному просторі* : [зб. наук. праць (за мат-ми Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р.)] ; за ред. проф. К. Я. Климової. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 23–28.
9. Когілова, Н. А. (2007). Риторика : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури. 232 с.
10. Курінна, А. Ф. (2014). Розвиток риторичних можливостей особистості в професійній педагогічній діяльності. *Шляхи формування професійної компетентності вчителя-словесника в процесі викладання філологічних дисциплін* : [монографія]. Запоріжжя : Акцент Інвест-трейд. С. 30–55.
11. Маріонда, І. І. (2016). Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом : монографія. Ужгород : ПП «АУТДОР-ШАРК». 212 с.
12. Мацько, Л. І. (2006). Риторика : [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 2006. 311 с.
13. Методика навчання риторики в школі (2014) : [навч. посіб.] / автор-укладач В. А. Ницета. Київ : Центр учбової літератури. 200 с.
14. Нікітіна, А. В. (2013). Педагогічний дискурс учителя-словесника : [монографія]. К. : Ленвіт, 2013. 338 с.
15. Палиця, Г. С. Метамова педагогічної риторики як актуальна проблема комунікативної лінгвістики. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. С. 107-111. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>.
16. Педагогічна риторика (2016) : історія, теорія, практика : монографія; за ред. О.А. Кучерук. Київ : КНТ. 258 с.
17. Пінчук, Ю. В. (2015). Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога : [навч. посіб.]. К. : КНТ. 160 с.
18. Пічугіна, Т. (2009). Покращення лекторської майстерності викладача вищої школи – шлях до професійної майстерності. *Вісник Львівського університету*. Серія Педагогічна. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 61-69.
19. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі (2015) : [навч. посіб.] / О. М. Горошкіна, С. О. Караман, З. П. Бакум та ін. ; за ред. О. М. Горошкіної, С. О. Карамана. К. : АКМЕ ГРУП. 250 с.
20. Сагач, Г. М. (2000). Риторика : [навч. посіб.]; [вид. 2-е, перероб.]. Київ : Ін Юре. 568 с.
21. Семенов, О. (2011). Академічна лекція як професійний комунікативний феномен. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. праць. Вип. 2. С. 91-101.
22. Сучасна педагогічна риторика (2017): теорія, практика, міжпредметні зв'язки : [зб. наук. праць за матеріалами наук. семінару] ; за ред. Т. А. Космеди. Львів : ПАІС. 267 с.

References

1. Abramovych, S. D. (2001). Rytoryka : [navch. posib.]. Lviv : Svit. 240 s.
2. Bondarenko, H. L. (2012). Istoriia pedahohichnoi rytoryky : [navch. posib.]. Kyiv : Personal. 276 s.
3. Volkova, N. V. (2006). Profesiino-pedahohichna komunikatsiia : [navch. posib.]. Kyiv : Akademiia, 256 s.
4. Holub, N. B. (2008). Rytoryka u vyshchii shkoli : [monohrafiia]. Cherkasy : Brama-Ukraina. 400 s.
5. Drozdova, I. P. (2015). Formuvannia ukrainskomovnoi rytorychnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv nefilolohichnykh dystsyplin. Aktualni problemy formuvannia rytorychnoi osobystosti vchytelia v ukrainomovnomu prostori : [zb. nauk. prats (za mat-my Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii 23 kvitnia 2015 r.)] ; za red. prof. K. Ya. Klymvoi. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. S. 43–49.
6. Kapska, A. Y. (1997). Pedahohika zhyvoho slova : [navch.-metod. posib.]. Kyiv : IZMN. 140 s.
7. Kyselytsia, O. M. (2013). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti mahistrantiv spetsialnostei «Fitnes i rekreatsiia» ta «Fizychne vykhovannia» pry vyvchenni dystsypliny «Lektorska maisternist». Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu : zb. nauk. pr. : Pedahohika ta psykholohiia. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t. Vyp. 643. S. 68-73.
8. Klymova, K. Ya. (2015). Lektsiine krasnomovstvo u pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv-rytoriv do profesiinoi diialnosti. Aktualni problemy formuvannia rytorychnoi osobystosti vchytelia v ukrainomovnomu prostori : [zb. nauk. prats (za mat-my Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii 23 kvitnia 2015 r.)] ; za red. prof. K. Ya. Klymvoi. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. S. 23–28.

9. Kotilova, N. A. (2007). Rytoryka : navch. posibnyk. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. 232 s.
10. Kurinna, A. F. (2014). Rozvytok rytorychnykh mozhlyvosti osobystosti v profesiinii pedahohichnii diialnosti. Shliakhy formuvannya profesiinoi kompetentnosti vchytelia-slovesnyka v protsesi vykladannia filolohichnykh dystsyplin : [monohrafiia]. Zaporizhzhia : Aktsent Invest-treid. S. 30–55.
11. Marionda, I. I. (2016). Formuvannya profesiino-osobystisnykh kompetentnosti fakhivtsia fizychnoi kultury u protsesi zaniat fizychnoiu pidhotovkoiu i sportom : monohrafiia. Uzhhorod : PP «AUTDOR-ShARK». 212 s.
12. Matsko, L. I. (2006). Rytoryka : [navch. posib.]. Kyiv : Vyshcha shk., 2006. 311 s.
13. Metodyka navchannia rytoryky v shkoli (2014) : [navch. posib.] / avtor-ukladach V. A. Nyshcheta. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. 200 s.
14. Nikitina, A. V. (2013). Pedahohichniy dyskurs uchytelia-slovesnyka : [monohrafiia]. K. : Lenvit, 2013. 338 s.
15. Palytsia, H. S. Metamova pedahohichnoi rytoryky yak aktualna problema komunikatyvnoi linhvistyky. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. S. 107-111. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://ena.lp.edu.ua>.
16. Pedahohichna rytoryka (2016) : istoriia, teoriia, praktyka : monohrafiia; za red. O.A. Kucheruk. Kyiv : KNT. 258 s.
17. Pinchuk, Yu. V. (2015). Rytoryka, kultura ta tekhnika movlennia korektsiinoho pedahoha : [navch. posib.]. K. : KNT. 160 s.
18. Pichuhina, T. (2009). Pokrashchennia lektorskoj maisternosti vykladacha vyshchoi shkoly – shliakh do profesiinoi maisternosti. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia Pedahohichna. 2009. Vyp. 25. Ch. 3. S. 61-69.
19. Praktykum z metodyky navchannia movoznavchykh dystsyplin u vyshchii shkoli (2015) : [navch. posib.] / O. M. Horoshkina, S. O. Karaman, Z. P. Bakum ta in. ; za red. O. M. Horoshkinoi, S. O. Karamana. K. : AKME HRUP. 250 s.
20. Sahach, H. M. (2000). Rytoryka : [navch. posib.]; [vyd. 2-e, pererob.]. Kyiv : In Yure. 568 s.
21. Semenoh, O. (2011). Akademichna leksiia yak profesiinyi komunikatyvnyi fenomen. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii : zb. nauk. prats. Vyp. 2. S. 91-101.
22. Suchasna pedahohichna rytoryka (2017): teoriia, praktyka, mizhpredmetni zviazky : [zb. nauk. prats za materialamy nauk. seminaru] ; za red. T. A. Kosmedy. Lviv : PAIS. 267 s.

Abstract

KYSELYTSIA Oksana, BOHDANIUK Antonina, SHTEFIUK Ivan

FORMATION OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF THE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION IN STUDYING THE EDUCATIONAL COMPONENT "PROFESSIONAL RHETORIC"

In the modern understanding, the concept of "competence" is considered as the ability or readiness to apply acquired knowledge, abilities and skills in real activity. The key components of competence are subject and operational knowledge, skills and abilities, as well as confidence in activity and responsibility for its results.

In global educational practice, the concept of competence acts as a central concept that combines the intellectual and practical components of education.

Among the knowledge and practical experience that is formed in the process of a person achieving a certain level of competence, it is possible to distinguish the skills of self-education, critical thinking, independent work, self-organization and self-control, teamwork, the ability to predict the results and possible consequences of various solutions, establish cause-and-effect relationships connections, find, formulate and solve problems.

This text describes important aspects of the formation of professional competence of teachers in higher education, in particular in the context of studying the educational component "Professional Rhetoric". Competence is considered as a central concept, which includes the intellectual and practical component of education, and also determines the content of education, which is formed as a result. This approach to the formation of the competence of teachers helps to prepare them for the effective performance of their professional duties in various conditions, in particular in the context of studying the educational component "Professional Rhetoric", where special communicative skills are required, because the communicative demands of a democratic society and the developmental goals of education require appropriate attention to the development of students' communication skills. Pedagogical rhetoric, which focuses on the formation of the ability to think, influence others and argue one's own opinions, is key in this process.

Key words: *teacher, specialist, future teacher, professional competence, higher education institution, educational component, professional rhetoric.*

Стаття надійшла до редакції 19.01.2024 р.